

De Sint Nicolaaskerk te Oostrum

Oostrum is een terpdorp dat enkele eeuwen voor het begin van de jaartelling is ontstaan in een door krek en zeearmen doorsneden gebied. Het ligt tussen de Zuider Ee en het Dokkumer Grootdiep. Op de deels rond 1900 afgegraven cirkelvormige terp staat de 16^e eeuwse St. Nicolaaskerk. Verschillende paden voeren van de zool naar de kruin van de terp. In 2006 kwam het dorp in het nieuws, omdat er in de terp resten uit de Trechterbekercultuur waren aangetroffen, waaronder aardewerk en vuursteen. De nederzetting zou dateren van 3400 tot 2850 voor Christus.

Op het zuidoostelijke deel van de terp stond Rintjemastate en in het noordelijke deel Mellemastate. In de kerk staat een herenbank van de familie Mellema.

Aan het Grootdiep heeft in 1873 Jan Helder een stoomsteenfabriek gesticht met een schoorsteenpijp van 35 m hoog. Deze behoort tot belangrijk industrieel erfgoed en is erkend als rijksmonument.

Exterieur

De oorspronkelijke dorpskerk, gewijd aan St. Nicolaas, de beschermheilige van kooplui, vissers en zeelui, stamt uit de 14e eeuw. Het kerkschip kreeg zijn huidige vorm voor een groot deel omstreeks 1500. De muren werden opgetrokken van hergebruikte rode baksteen. De omlijstingen van de brede spitsbogige, gotische vensters in de zuidmuur zijn gemetseld van nieuwe steen.

De eenbeukige kerk is zes traveeën diep, heeft een gesloten noordmuur en een driezijdige koorsluiting. In 1823 werd een venster in de noordmuur ingebroken. Aan de borstwering daaronder is te zien dat hier waarschijnlijk een ingang heeft gezeten.

In 1973 zijn dertien van de zestien steunberen gereconstrueerd. De kerk is toen niet teruggereconstrueerd, waardoor latere wijzigingen zijn bewaard. Aan de zuidzijde staat de ingang in een spitsboog onder een segmentboog.

De 16e eeuwse kap en dakbedekking bleef tot op heden bewaard. Zeer bijzonder zijn de dakpannen op het zuidelijke schild: oude holle en bolle pannen, de zogenaamde *nonnen en monniken* c.q. paters. Bij de herstelwerkzaamheden van de kap konden deze dakpannen op hun plaats blijven liggen.

Op de naald van het dak, op het koo-reind, staat een windvaan in de vorm van (vissers)scheepje.

De toren

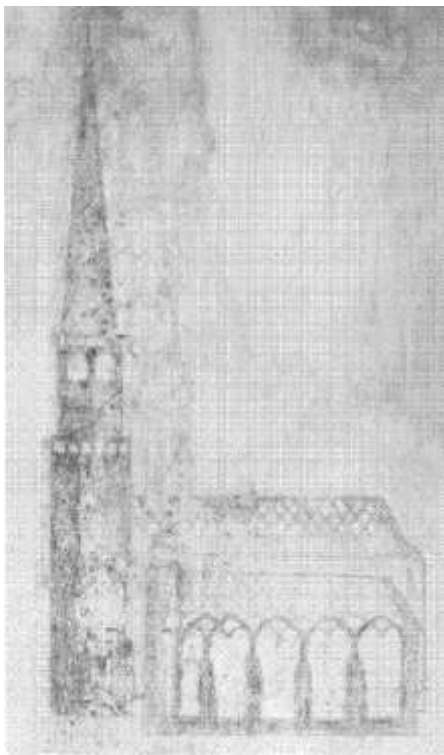
De zware zadeldak-toren dateert uit de 13e eeuw. De in 1970 gerestaureerde toren is eenmaal gering versneden en heeft kleine venstersleuven en rondbogige galmgaten. De torenruimte is door een wijde, geprofileerde rondboog toegankelijk. De begane grond is gedekt met een fraai kruisribgewelf.

In de toren hangt de originele klok uit 1457 met afbeeldingen van acht heilige vrouwen met attributen: *rad, zwaard, draak, lam, korfje, toren, kerk, pijl, tang en een boek*. Maria met kind en S. Nicolaas met geheven hand en staf in de linkerhand.

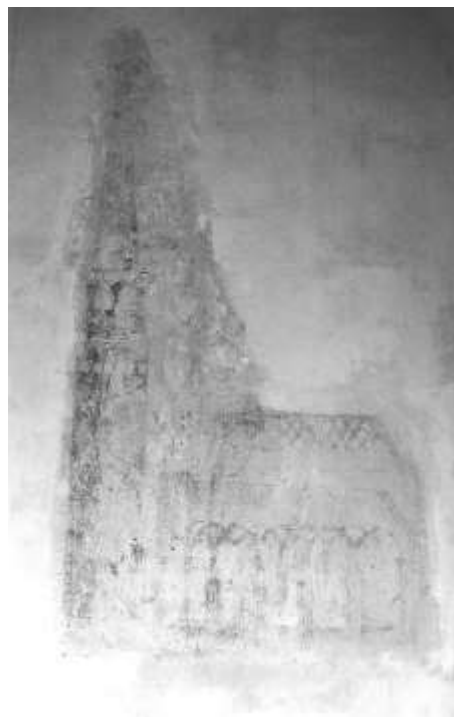
Interieur

Het schip en koor hebben een houten tongewelf met trekbalen. Op de noordwand zijn bij de restauratiewerkzaamheden in 1974 bijzondere **muurschilderingen** ontdekt. Het zijn ongebruikelijke voorstellingen: drie grote, twee kleine gotische kerken en een losse toren.

De eerste bron die wijst op de muurtekeningen dateert uit 1882. K. S. Gaasterland, timmerman, tekent de meest westelijke muurschildering (nr. 1) over. Op de tweede tekening zie je onder de kleine kerk een 'Haagse' ooievaar. Tussen nummer twee en drie: het jaartal 1582. Start van de protestantse gemeente? Gaat het om afbeeldingen van kerken uit de omgeving? Zijn het schetsen voor een echte decoratieve muurschildering? Is de toren ooit een baken in zee geweest? Volgens het streekarchief te Dokkum is de toren in '1826 neergevallen'. Dus moest er een nieuwe toren komen. De muurschilderingen zijn misschien hiervoor de schetsen. Aldus Arnoud Knokke en Elisabeth Penninga-Lautenbach.

Opname: 1974

Opname: 2011

Naast de preekstoel is tevens op de noordmuur het silhouet van een (Spaanse?) *ruiterfiguur* c.q. soldaat te zien met daarbij het vaag weergegeven jaartal 1582. Aan de oostelijke kant van de noordmuur

hangen boven de Mellemabank vier ruitvormige rouwborden uit 1645 voor leden van de familie Eelcama.

Preekstoel

De preekstoel uit 1768 staat in de koorsluiting en heeft een beschildering van imitatiemahoniehout. Op de kuipwanden zien we snijwerk in *Rococostijl* van Dirk Embderveld met voorstellingen van loofwerk en allegorische vrouwenfiguren: *Geloof, Hoop en Liefde*.

Liefde: met kinderen

Geloof: met kaars, wetstafels en evangelieboek

Hoop: met anker en klaverblad

Naast de preekstoel hangen psalmborden, eveneens uit 1768.

Het orgel

Het eenklaviersorgel, afkomstig uit Heiligerlee, is in 1963 geplaatst.

Dispositie:

Linkerzijde

Preastant 4'

Octaaf 4'

Octaaf 2'

Quint 3'

Tremulant

Rechterzijde

Preastant 8'

Praestant 8' (discant)

Holpijp 8'

Fluit dolce 4'

Ventiel

P. Wouda

Literatuur

- Herma M. van den Berg, De Monumenten van Geschiedenis en Kunst- Noordelijk Oostergo, Dongeradelen, 's-Gravenhage 1983;
- S. ten Hoeve, Oostrum, De Hervormde Kerk. Kerkbeschrijving voor de excursie van AFT in 1976;
- Jan Jongepier, Vier eeuwen Friese orgelbouw, Leeuwarden, 2004;
- Peter Karstkarel, Alle middeleeuwse kerken, Uitg. Noordboek, 2007;
- Arnoud Klokke/Elisabeth Penninga-Lautenbach, De raadselachtige muurschilderingen van Oostrum, Tijdschrift AFT, december 2013;